

4.- MUSIKA ETA DANTZA

4.1.- SARRERA

Musika eta Dantza ikasarloaren bidez, hezkuntzaren zenbait xede lantzen dira: gizabanakoaren garapena, gizarteratzea eta izakidetasuna. Hori guztia kontuan izanik, dudarik gabe, musika eta dantza oinarrizkoak eta funtsezkoak dira eskoletan ditugun gazteek hezkuntzako oinarrizko konpetentziak lor ditzaten; hau da, **komunikatzeko, pentsatzeko eta ikasteko, egiteko eta ekiteko** gaitasuna izan dezaten eta, era berean, **norbera izanik, elkarrekin bizitzeko** gai izan daitezen.

Komunikatzen ikasi. Gizakiok adierazteko eta komunikatzeko beharra dugu, eta behar hori zenbait lengoaiaren bidez asetzen dugu: hizkuntzaren, irudien, gorputzaren, dantzaren, musikaren eta abarren bidez. Hizkuntzaren bidezko komunikazioa tresna egokia da kontzeptuak, ideiak eta sentimenduak adierazteko, baina ez bakarria. Hizkuntzaren bidezko komunikaziora soilik mugatzen den hezkuntzak edota lengoaien arteko oreka zaintzen ez duenak hezkuntza ikuspegi mugatua izango du komunikazioaren garapenaren ikuspegitik. Musikak eta dantzak komunikazioaren ahalbideak areagotzen dituzte eta hizkuntzaren bidez esan eta adierazi ez daitezkeen emozioak azaltzeko bideak eskaintzen dituzte, pertsonaren osotasuna garatu ahal izateko. Musika eta dantzaren bidez, ideiez eta pentsamenduez gain, gaitasun berezia lantzen da, denok dugun eta denontzat ezinbesteko den barne mundu horretan (emozioak, sentimenduak, sentsazioak, oroitzapenak...) komunikatzeko.

Pentsatzen eta ikasten ikasi. Musika barneratzen eta lantzen dugun neurrian, pentsamendua-
ren ezaugarririk garrantzitsuenak garatzen ditugu: konparazioa, sailkapena eta analisia. Musikaren eraginari buruz egindako ikerketek erakusten dutenez, musika ikasteak arreta, memoria eta, oro har, adimenaren garapena, hizkuntz trebetasunak, matematikarako gaitasuna eta espazioa antolatzeko trebetasuna –adierazpen plastikorako beharrezkoa– eragiten ditu. Horrez gain, musika eta dantzaren bidez, arte guztietan gertatzen den bezala, aukera paregabeak eskaintzen dira sormena eta zentzu kritikoa jorratzeko, ezinbestekoak baitira. Bestalde, musika baliabide didaktiko eraginko-

rra da **ikasten ikasteko**. Hizkuntzak, historia, matematika, jolasak eta gainerako ikasarloak kantatuz ikasten badira, ikasten den hori askoz ere modu atseginoan ikasiko da, eta era iraunkorragoan gordeko da memorian. Ikasteko giroan ere eragin handia du musikak. Gela musika egokiz girotzen bada, lasaitasuna, poza eta ikasteko giroa eragiten dira. Gorputza eta keinuak ere laguntza handikoak dira ikasteko.

Dantza egiteak dantzariaren pentsamenduan eta ikasteko gaitasunean eragiten du. Buruak ikasten du dantzan, baina gorputzak ere bai, eta bien arteko koordinazio lanak elkarren ezagutza sendotzen laguntzen du. Dantza ikasteak erritmoa ezagutzen eta musikaren pertzepzioa antolatzen laguntzen du, eta horrek berak mugimendua bideratzeko argibideak ematen ditu. Dantzaren bidez, espazioaren, ingurunearen eta gorputzaren ezagutza zabaltzen da.

Egiten eta ekiten ikasi. Musika eta dantza eginez eta ekinez ikasten dira. Etengabeko ekintza da. Pentsatu, kritikatu, baloratu, erabakiak hartu, entzun, begiratu, ikusi, besteena baloratu, ikasi, sortu, antolatu. Musikaren eta dantzaren jarduerak aukera ezin hobeak eskaintzen ditu ekimenaren hezkuntza bideratzeko. Abestea, abesti bat entzutea, musika tresna bat jotzea, dantzatzea, ez dira ekintza pasiboak, ez dira imitazio hutsez egiten, interpretazioa eta sormena eskatzen dute. Imitatzen saiatzeak eta interpretatzeak berak birsortzea eta berregitea dakarte, ez baitago kopia hutserako aukerarik, bere dantza eta musika sortu behar ditu diharduenak.

Norbera izaten ikasi. Norberaren ezagutzarik gabe ez dago benetako adierazpenik, eta adierazpenak nor bere burua ezagutzera darama. Azken batean zer da, ba, norberaren burua ezagutzea? Emozioak, sentimenduak, nahiak, desirak eta abar ezagutzea; hau da, arestian aipatu bezala, barne bizitza, egunerokoan aurrera egiten mugitzen gaituena, musika eta dantzaren bidezko adierazpenean agerian geratzen direnak. Ezagunak dira musikaren eta gorputz adierazpenaren erabilpenaren onurak, baita prebentzio edo terapia moduan ere. Musikaren eta dantzaren bidez, barnean gordetzen diren sentimenduak eta emozioak adierazteko eta askatzeko bideak jartzen dira. Nor bere gorputzaren eta buruaren ezagutza eta onarpena lortzeko eta, era berean, autoestimua, nortasuna eta oreka garatzeko bideak jartzen dira. Sentiberatasun estetikoaren garapena eta edertasunaren gozamena ahalbidetzen dira.

Dantza egiteak nor bere burua eta gorputza ezagutzera behartzen du. Gorputza dugu dantzarako tresna, eta gorputzaren aukerak, gaitasunak, mugak eta ezintasunak nabarmentzen ditu dantza ahaleginak. Gorputzaren ezagutza formaletik, gorputz horren erabilera zehatz, koordinatu eta erritmikoetara pasatzea eskatzen du dantzak. Lurrarekin dugun harreman estuaz jabetzen gara dantzaren bidez, grabitatearen eta gure pisuaren arteko lotura hautsiezina azaleratzen digu dantzak. Bertikaltasunak eta horizontaltasunak guregan duten eragina eta gure gorputzaren orekaren kontrola hurbiletik hautematera behartzen gaitu dantzak.

Elkarrekin bizitzen ikasi. Hori guztia ez da deus ingurunerik gabe. Bakarrik gara, baina ez gara bakar gizarterik gabe, inguruko jenderik gabe. Musika eta dantza tresna edota baliabideak dira, bai bakarrik arituz adierazteko eta norberaren buruarekin komunikatzeko, bai talde komunikazio eta adierazpenerako. **Bakarrik** egin dezakegu musika edota dantza, baina gehienetan taldean, **elkarlanean, elkarrekin gozatuz, elkarrekin biziz** aritzen gara. Musika eta dantzaren bidez, elkarrekin abestuz, musika tresnak batera joz, elkarrekin dantzatzuz, gutasuna eta taldekidetasuna suspertzen dira. Bide ezin hobeak dira, pertsona berriak edota baztertuak taldean integratzeko. Bakarkako dantza jardueratik abiatuta, taldean aritzeko gaitasuna sustatzea lagungarri gertatzen da banakotasuna eta taldearen arteko harremanak, bateratasuna eta norberaren erritmorako aukerak eta talde lana eta koordinazio moduak ikasteko eta pentsatzeko.

Gizarte batean bizi gara, ezaugarri berezi batzuk dituen herri batean, herri orotan gertatu ohi den legez. Bestalde, musikak eta dantzak sozialki duten funtzioa ere ukazina dugu. Ikus-entzunezko baliabideen areagotzeari esker eta pedagogo, psikologo, soziologo eta abarrek musikaren eginkizunari buruz eginiko ikerketei esker, zabalkunde eta presentzia handiagoa lortu dute, eta horrek berekin ekarri du gizarteak musika hezkuntza beharrezkotzat jotzea. Garrantzi berezia eman nahi izan diegu Euskal Herriko, bertako, musika eta dantzei. Nahiz eta antzekotasunak ere izan, herri edota kultura bakoitzak adierazteko era desberdinak izan ditu. Horretan datza, azken batean, gizarte eta herri baten aberastasuna: kultura bakoitzak bere nortasuna izanik, oinarri horren gainean, bertan bizi den giza elkartearen bizitza eraikitzen, beste kulturetara irekita. Herri bakoitzaren **kulturaren adierazpide** nagusietarikoak –hizkuntzaz gain eta hori barne– **Musika** eta **Dantza** izan dira, eta hala dira gaur egun ere.

Argi dago bizitza honetan etengabeko kiribil batean sartuta gaudela; hau da, ez dagoela atal edota arloz arlo zatituta. Eskola, bizitzaren parte izanik, ezin da hortik kanpo gelditu. Beraz, eskoletako musika eta dantza irakasleok, errealitate hau une oro izan behar dugu gogoan: musika eta dantza konpetentzia horiek lortzeko baliabide direla eta gure ikasleok lortu beharreko konpetentzia horiek elkarri lotuta daudela; bata ezin dela gertatu bestea gabe.

Euskal Herrian bizi den edota bere burua euskalduntzat duen edonork zer gertaera eta kontzeptu ezagutu behar ditu gutxienez, unibertsitate aurreko hezkuntza formalaren bitartez, Euskal Herriko eta munduko musika eta dantzez? Zer prozedura egiten jakin behar du, zer trebetasun lortu eta zer balore eta jarrera bereganatu behar ditu gutxienez? Galdera horri erantzun edota irteera bat ematen saiatu gara jarraian aurkeztuko dizuegun konpetentzia, eduki eta ebaluaketa irizpideen diseinuaren bitartez.

4.2.- ARLOKO KONPETENTZIA OROKORRAK

- Arloaren helburua

Musikaren eta dantzaren irakaskuntzak adierazpen eta komunikazio gaitasuna garatzea du helburu. Musika eta dantza kultur adierazpenak dira, eta adimen gaitasunak, trebetasun fisiko eta sensorialak, gizarte trebetasunak eta edertasuna begiesteko ohiturak garatzen dituzte. Azken alderdi hori beharrezkoa da pertsonaren garapen integrala lortzeko, eta, ingurune fisikotik eta horren gorpuztasunetik abiatuta, izatearen barne-barnean sartu eta gizabanakoa osatzen du, baina ez osagaiak batuz, baizik eta izaki bakar eta soziala osatuz, bere buruarekin eta ingurune sozial eta naturalarekin harmonian bizitzeko beharra baitu.

Musikaren eta dantzaren irakaskuntzak derrigorrezko irakaskuntzaren barnean duen helburu nagusia, ez da birtuosoak sortzea, ezta trebetasun tekniko eta mekanikoetako adituak ere, baizik eta, lehen aipaturiko adierazpen eta komunikazio trebetasunak garatzeaz gain, hezkuntza balio handiko kultur ondare bat sozializatzea. Kultur ondare horrek heziketa ahalmena eta garrantzi soziala izan arren, ongi pasatzeko arlotzat eta erabilgarritasun gutxiko produktutzat hartu izan da, nahastu egin baita irakaskuntza atsegina alferreko irakaskuntzarekin.

- Konpetentzia orokorrak

Lortu nahi ditugun konpetentzia orokorren helburuak honako hauek dira:

1.- Musika lanak aztertzea eta musika kodea deszifratzeko moduko ezagutza eta trebetasun musikaleko maila bat lortzea, musika nolabaiteko autonomiaz eta ziurtasunez irakurtzeko eta entzuteko.

Konpetentzia orokor horrek barne hartzen ditu musika lan bat aztertzeko behar diren berariazko konpetentzia guztiak, erdi mailako entzule baten ikuspegia, musika lanak modu kritikoan entzun ohi dituen, abiapuntutzat hartuta. Entzute materialak kontuan izango ditu hainbat estilo eta garai barne hartzen dituzten kultura unibertsaleko lanak, gure inguruneko lanak ahaztu gabe (Euskal Herriko lanak). Batzuek zein besteek ezagutzak eman beharko dituzte, bai eta zentzu estetikoan hezi ere. Beraz, aurretik sarrera bat egin beharko da, lanaren alderdi musikala aurkezteko eta lana historian eta kulturen kokatzeko.

Konpetentzia horrek musika kodea oinarritzko mailan interpretatzeko behar dena hartzen du bere baitan. Horren bidez, ikaslea gai izango da bere gizarte inguruneko musika jardueretan parte hartzeko. Oinarritzko materiala osatzean, estudioen eta abestien aukeraketa egokia egingo da, musika idazkerako kodea ikasteko eta interpretatzeko. Abestiak aukeratzeko hiru jatorri izango dira kontuan: Euskal Herriko herri musikaren ondarea, gure inguruneko egile berriak eta beste kultura batzuk. Konpetentzia hori garatzeko, ikasleak motibatze prozedurak erabiliko dira, irakaskuntzan aurrera egin dezaten.

2.- Musika hizkuntzaren bereizgarriei buruz hausnartzea, ezagutza hori gure ezaugarrien bitartez nola eskura dezakegun ikasteko eta horren bidez emozio estetikoa eta norberaren integrazioa lortzeko.

Musika jarduerak (entzutea eta interpretatzea) sentsazioak baino zerbait gehiago eman behar digu. Dimentsio estetikoa eduki dezan saiatu behar dugu; hau da, zentzumenetik igaroko da hasieran, sentimenduak mobilizatuz eta, ondoren, geure buruari eta inguruneari buruzko hausnarketa eragingo du. Pertzepzio estetikoak giza sentikortasuna eta pertzepzioa aldatzen ditu eta, hori dela eta, erabilgarria da hezkuntzarako. Erabiliko den materialak musika elementu aberatsak izan behar ditu, melodiari, tinbreari eta harmoniari dagokienez. Material hori musika klasikoan aurkituko dugu; izan ere, musika klasikoak abiapuntu izan behar du beste konposizio estilo batera, beste musika ikuskera batera eta musika tresnen beste erabilera batera heltzeko. Musika klasikotik abiatuta, pixkanaka-pixkanaka musika garaikidean sartuko gara, aurreko garaietako musikan eta zenbait estilotako musikan (adibidez, jazz, blues, rythm'n blues, rock and roll, sustrai musika, pop...). Euskal Herriko musika ere programan egongo da. Kasu horretan, eta musika unibertsalekoan ere bai, material hautaketa balio musikaleko arauen arabera egingo da, bietan kalitate handiko adibideak baitaude.

3.- Dantzan egin eta dantzak ikusten eta egiten gozatu, musika eta gorputz adierazpena uztartuz; hau da, gorputzaren mugimendua, espazioa eta denbora artikulatuz, norberaren nortasuna eta taldekidetasuna garatzeko.

Dantzak, gorputza lantzea eta osasungarri erabili beharra ekartzeaz gain, malgutasuna, oreka, erritmoa eta koordinazioa lantzea ere badakar; hori guztia adierazpen gaitasunarekin lotuta dago, eta gorputza eta gogoaren arteko harmonia eta sintonia bultzatzen ditu. Gorputzaren aukerak eta mugak ezagutzeko bidea eskaintzen du dantzak, eta tresna aparta da gizabanakoaren nortasuna banakotasunean nahiz taldean agertzeko eta sendotzeko. Psikomotrizitatea, lateralitatea eta oroimena lantzeko bidea eskainiko digu dantzak. Dantzarako gaitasuna garatzeak jendaurreko agerpenetan geure burua kontrolatzen eta oroimena eta adierazpena egoki erabiltzen lagunduko digu. Dantza gozamina da, askeago, osoago eta beteago egiten baikaitu.

4.- Dantzaren, ahotsaren eta musika tresnen bitartez komunikatzen ikastea, adierazpen baliabide bakoitzaren arauen arabera, sormenezko pentsaera garatzeko –prozesu kognitiboen eragilea–, eta komunikazio konpetentziak eskuratzeko –kultur ñabardura asko dituzte eta gizarte trebetasunak garatzeko suspergarri dira–.

Sormenezko pentsaerak prozesu kognitiboak eragiten ditu, eta horren eta gizabanako bakoitzaren bereizgarrien bitartez, musika hizkuntza erabil dezakegu musika lanak sortzeko. Sormen proze-

sua izateko, aurretik informazioa metatu, ondoren hausnartu eta gero erabili egin behar da, eta erabilpen hori ikasleak dituen baliabide musikal eta pertsonalek baldintzatuko dute. Balioespen prozesua egiteko, zenbait alderdi hartuko dira kontuan; adibidez, musika elementuen erabilera, sortutako lanaren barne koherentzia eta horren balio komunikatiboa.

Euskal Herriko kulturaren ezaugarrietako bat musikak eta dantzak gure gizartean izandako garrantzia izan da. Herri kantek eta dantzek betidanik transmititu dituzte emozioak, sentimenduak eta gertakari pertsonalak eta sozialak. Hori dela eta, gure asmoa da kantak –alderdi bokal eta instrumentalean– eta dantzak ikaskuntzaren funtsezko atalak izaten jarraitzea. Abestia kantatzeko, musika konposiziotik abiatuta egingo da, musika arau egokiak betez eta lan horren mezua errespetatuz. Teknika bokala edo instrumentala oinarrikoa izango da konpetentzia hori garatzeko, horren erabilpen egokiak arazo muskularrak saihestu, ikaskuntza bokal eta instrumentala erraztu eta soinuaren edertasuna lortzeko aukera ematen baitu. Beste komunikazio era baten oinarria norberaren sormen lana izango da. Euskal dantzaren tradizio aberatsa ezagutzeak aukera emango du gorputz, musika eta dantza hezkuntza eta ezagutza sistema lantzeko; gainera, tradizio horrek eta molde akademiko beste dantza tradizio batzuek –dantza klasikoak barne– zenbait eduki berdinak dituzte.

5.- Musikaren eta dantzaren lanketak harmonia eta gozamen estetikoa eragiten dituela ulertzea (emozio sortzailea eta norbera hazteko lagungarria da, eta gizartean integratzeko balioak ditu), gizaki garen aldetik prestatzeko eta, hori eginez gero, gizartearen aurrerapenari eta ingurumenaren hobekuntzari laguntzeko.

Euskal gizartearen ezaugarrietako bat herritarrek musika eta dantza elkarrekin parte hartzeko agertu duen beharra eta interesa izan da. Musikaren eta dantzaren irakaskuntzan ohitura horri eustea interesatzen zaigu; izan ere, jarduera horrek iraganarekiko edo orainarekiko loturari eustiaz gain, zenbait musika konpetentzia garatu eta, horri esker, norbera hazteko beste konpetentzia batzuk ere garatzen ditu. Talde lana eginez gero, gure musika trebetasunak entzun eta sustatu behar ditugu, melodiarekin harmonizatzeke, tinbre egokia sortzeko, erritmo zehatz bati jarraitzeko eta emankizunaren bizitasuna kontrolatzeko. Dantza ikaskuntza taldean lantzeko, talde horretan integratzeko gaitasuna behar da, eta gizabanakoak bere interpretazioa eta espazioaren erabilpena gainerako taldekideekin koordinatu behar ditu, bere izaera eta estiloa galdu gabe.

Halaber, talde lana egiteko, partaidetza koordinatua eta isiltasuna behar dira. Taldekako musika lanaren bidez, besteen lana errespetatzea eta taldekideen izaeretara egokitzea sustatzen da. Izan ere, norberaren ezaugarrietatik abiatuta, portaera solidario eta gogoetatsuak erakutsi behar dira, taldeak aurrera egin dezan, dela berariazko konpetentziari dagokionez (kantuetan, musika tresnen interpretazioan eta dantzan parte hartzea), dela konpetentzia orokorrean (elkarrekin bizitzen ikastea).

Konpetentzia horren helburua musikaz gozatzea da. Musika eta Dantza artearen osagaiak dira, eta artea kulturaren osagaia da. Ikasleak horiekin gozatzen saiatzera bultzatzen ditugunean, nork

bere burua garatzeko eta musikari eta dantzari buruzko gizarte adierazpenetan parte hartzeko aukera ematen diegu. Musikarekin gozatuz gero, errazago erakarriko dugu pertsona musikara, eta horretan parte hartuko du sortzaile gisa –era askotako musika taldetan parte hartuz edo etxean musika jarduerarekin gozatuz– edo musika entzule gisa. Gainera, plazer estetikoaren bila aritzen garenean, motibazioa pizten zaigu, gure gizarteak isiltasunari eta soinuari buruz aztertu behar dituen hobekuntzetan parte hartze aktiboa izateko. Gure sentikortasun musikala handituz gero, kritikagoak izango gara mezu musikarekin, gehiago gozatuko dugu era guztietako musikekin, kalitateko musika jarduera gehiago eskatuko ditugu, gizartean parte hartzeko joera handiagoa izango dugu eta gizartean soinuarekin lotuta dauden arazoetarako hobekuntzak bultzatuko ditugu –adibidez, kutsadura akustikorako hobekuntzak–.

6.- Entzuten, ikusten edota interpretatzen dugun edozein musika eta dantza adierazpen hobeto ulertzeko, historian zehar ematen eta eman diren musikaren eta dantzaren inguruko gertakari eta autoreei buruzko informazioa, modu kritiko eta aktibo batez, erabili.

Hainbat urte eta gizaldiren buruan hainbat gertakari izan dira, eta dira, musika eta dantza munduan. Era berean, gertakari horietan hainbat musikaririk eta dantzaririk hartu izan du parte, eta gaur egun ere parte hartzen ari da, bai Euskal Herrian, bai mundu osoan. Horrek guztiak, dudarik gabe, eragin handia izan du, eta du, gure errealitatean. Beraz, edozein musika eta dantza adierazpen aditzen, ikusten edota interpretatzen ari garelarik, ezinbestekoa dugu ezagutza horiek barneratzea ulermen errealagoa izateko edota interpretatzen duguna zinezkotasun handiagoz interpretatzeko.

4.3.- IRAKASKUNTZA EDUKIAK

Bakoitzak bere prozedura bereziak ditu musika eta dantza ikasteko; hala ere, ikaslaro batean uztartu ditugu. Antzinatik, musika eta dantza biak uztartuta agertzen zaizkigu gizarte ekintzetan: erlijio erritoetan, ospakizun, jai, guda, kirol, jolas eta abarretan. Musika eta dantza adierazpen kulturalak dira, eta ezagutzen diren gizarte guztietan egon dira, eta daude. Gizakiaren bizitzan betetzen dituzten funtzioek justifikatzen dute bi arlo horiek derrigorrezko hezkuntzan egotea. Gizakia sekula ez da bizi izan musikaririk eta dantzaririk gabe; egia esan, ezta artearen inolako adierazpenik gabe ere, artea bera barne-barnean daramagunaren adierazpidea da.

Euskal gizartearen tradizioan, musika eta dantza garrantzi handiko giza eta kultur erreferente izan dira; hori dela eta, gaur egungo euskal gizarteak hori kontuan hartu eta balio horiek berreskuratzen saiatu behar du. Horretarako, gizartekide berriek, musikaren kultura jasotzeaz gain, alfabe-

tatze musikala eta dantzaren oinarriak landu behar dituzte, kulturaren nortasun ezaugarriak berreskuratzeko, gaur egungo gizarte eta kultur beharretara egokitzeko eta aukera eta kultur eskaintza aberatsagoko etorkizuna prestatzeko.

Materia horren berezitasuna bost gai multzotan banatzen da: musika hizkuntza, kantua, instrumentua, entzunaldia eta dantza. Horiek guztiak modu orekatuan landu behar dira beti, eta derrigorrezko irakaskuntza bukatzean, ikasleek musika ezagutza eta esperientzia nahikoa izan behar dute, gure azken helburua bete ahal izateko.

1.- Musika hizkuntza

Eduki hauek ditu: musika kodea irakurri eta deszifratu, musika kontzeptuen teoria edo ulermena, musika konposizioa edo sormena eta musika idazkera, kode egokia erabiliz. Eduki horiek guztiak transmititzeko, zenbait prozedura erabiliko dira konpetentzia hauek sustatzeko: idatzizko musika materiala ulertzea, sormena lantzea eta idatzizko musika lanak egitea. Horien oinarriak ikasteko erantzukizuna izatea eta ikaskuntzaz gozatzea dira.

2.- Kantua

Ahotsaren adierazpena garatzearekin loturiko edukiak dira; ahotsaren alderdirik aberatsena eta konplexuena garatzearekin, hain zuzen ere: kantuarekin. Hori lantzeko prozedurek ahotsaren tratamendua, entzumenaren garapena eta errepertorio bat ikastea hartuko dituzte barne. Gainera, errespetu eta lankidetzaren jarrerak izango dira horien oinarriak, lankidetzaren ohiturak, nor bere burua hobetzeko nahia eta musikaren ezagutza eta lanketa sakona garatzeko.

3.- Entzunaldia

Musikaren alderdi estetiko, komunikatibo eta sozialarekin loturiko edukiak dira. Atal honen corpusa honako hauek osatzen dute: konposizio formek, soinu iturriek eta musikaren historiak. Erabiltzen diren prozeduren helburua musika literaturaz gozatzea eta hori ulertzea da; hau da, gaitasun kritikoa garatzea eta musika kultura (ondare unibertsala) ezagutzea, gizartean integratzen laguntzeko.

4.- Instrumentua

Ezagutzak eskuratzearekin eta oinarrizko trebetasunak garatzearekin loturiko edukiak dira, musika tresna musika ezagutzeko, musikan sakontzeko eta musikaz gozatzeko bidea izan dadin. Gainera, musika tresnaren bidez, berariazko konpetentzia instrumentalak eta zentzu estetikoa garatu eta norbera eta taldea hobetzeko balioak sendotuko ditugu, norberaren harmonia bilatzeko, taldean integratzeko eta ingurunea errespetatzeko.

5.- Dantza

Dantzarako gaitasuna garatzeko aukera ematen diguten edukiak dira; hau da, gorputza erritmo baten arabera mugitzeko, gorputz enbor eta adarrek ematen dizkiguten aukerak lantzeko, espazioa

erabiltzeko eta taldea koordinatzeko edukiak. Gaitasun horiek garatzeko eta horietaz gozatzeko, zenbait pauso eta dantza ezagutu behar dira.

4.3.1.- Jarrerazko edukiak

- 1.- Ikasteko interesa erakustea, garapen pertsonaleko bide eta aukera guztiak erabiliz.
- 2.- Ikaskuntzan aurrera egiteko autonomia izatea eta norberaren gaitasunaren garapena lortzea.
- 3.- Norabide okerreko egoerak zuzen bideratzeko jarrera izatea.
- 4.- Gatazkak konpontzeko eta eguneroko lana egiteko sormena izatea.
- 5.- Egoera gatazkatsuetan emozioak kontrolatzea, arrazoibidea bulkadaren aurretik jartzeko.
- 6.- Nork bere gaitasunak ezagutzea eta onartzea, jarrera kritikoa eta hobetzekoa izanik.
- 7.- Beste pertsonen gaitasunak errespetatzea, baita horien adierazpenak ere, jarrera kritikoa izanik.
- 8.- Solidaritatea eta lankidetzak erakustea talde lanetan, harmonian egin daitezkeen saiatuz.
- 9.- Norberaren kulturaren parte hartze aktiboa izatea, beste kulturei kalterik egin gabe.
- 10.- Musika eta dantza bereizi gabe erabiltzeko buruzko jarrera kritikoa izatea.
- 11.- Sortzen dugun kutsadura akustikoa kontuan hartzea eta irtenbideak ematen saiatzeko jarrera arduratsua izatea.
- 12.- Norberaren kultura eta kultur aniztasuna balioestea.
- 13.- Izan daitezkeen kultur, gizarte, hizkuntza... diskriminazioez jabetzea eta jarrera kritikoa izatea.

4.3.2.- Kontzeptuzko eta prozedurazko edukiak

1. MUSIKA HIZKUNTZA

Kontzeptuzko edukiak

1.- Musika irakurketa

- Musika zeinu eta kontzeptuak: Pentagrama; notak, lerro gehigarriak; giltza; nota irudiak eta isiluneak (biribila, zuria, beltza, kortxea, kortxeaaerdia); soinu luzapeneko zeinuak (ligatura, kalderoia, puntua); konpasa (bitarra, hirutarra, lautarra, zortzikoa, ezpata dantza); konpasaren antolamendua (banalerroa, amaiera, errepikatzeak); izaeraren eta adierazpenaren aldaketa zeinuak (staccatoa, adagioa, andantea, crescendoa, decrescendoa); airea (largoa, adagioa, andantea, allegroa, presto...); abiadura kontzeptuak eta ñabardurak (a tempoa, kontradenbora, acelerandoa, retardandoa); musika zeinu ez-kontrentzionalak.
- Soinu sarearen antolamendua: eskala (tonalitatea, modua, gradua, aldakaria); bitartea; akordea.
- Soinuaren ezaugarriak: produkzioa (bibrazioa, hedapena, abiadura); soinuaren parametroak (altuera, balioa, intentsitatea, tinbrea).

2.- Sormena

- Sortzeko bideak: ahoz; mugituz (soinu oinarri batekin); idatziz (grafia kontrentzionala eta ez-kontrentzionala); grabatuz.
- Sortzeko erak: sekuentziak (irakaslea, klusterra, irakaslea, klusterra...); galdera-erantzuna; konpasak kateatzea; musika esaldia; musika testua.
- Sortze motak: erritmoari loturiko sormena; pasarte melodikoak; kontakizunei soinua jartzea; erritmo akonpainamendua; bigarren ahotsa; kontraktantua; pedal nota; ostinato erritmikoa edo melodikoa.

Prozedurazko edukiak

1. Musika mezua ulertzeko jarraibideak, prozesuaren hiru faseetan: irakurketaren aurretik, irakurketan zehar eta irakurketaren ondoren.
2. Musika sortzeko jarraibideak, prozesuaren funtsezko uneak kontuan hartuz: sortu aurretik, sortu bitartean eta sortu ondoren.

1. MUSIKA HIZKUNTZA

Kontzeptuzko edukiak	Prozedurazko edukiak
<p>3.- Musika idazkera</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alderdi kognitiboak: musika idazkeraren jatorria; notak (burua, plika, kortxetea); grafia ez-konbentzionaleko zeinuak; partitura baten antolamendu formala; musika grafiaren ulermena. - Idatzizko ariketa motak: erritmozko diktaketa; musika irakurketa ezagunari buruzko melodia eta erritmozko diktaketa; sormen lana agertzea; kopia; aurretik azaldutako kontzeptuak argitzera datorren ariketa bat egitea. 	<p>3. Musika idazkera garatzeko jarraibideak, horren hiru uneak kontuan hartuz.</p>

2.- KANTUA

Kontzeptuzko edukiak	Prozedurazko edukiak
<p>1.- Ahotsa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arnasketa: arnas aparatua; oxigenazioa; arnas edukiera; presioa; kontrola; erritmo erregularra. - Emisioa: gorputz oreka; fonazioa; 	<p>1. Soinua sortzeari buruzko orientabideak, arnasketarekin eta emisioarekin loturiko teknika kontuan hartuz.</p>
<p>2.- Abestia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teknika: bokalizazioa; erresonadoreak; soinu emisioaren kontrola; malgutasuna eta arintasuna; artikulazioa; erregistroa. - Abestu aurretiko ezaugarriak: arreta; kontzentrazioa; musika isilunea; musika isiluneari buruzko kontzeptua. - Abestearen ezaugarriak: afinazioa (melodiaren doitasuna); erritmo zehatza; ahotsaren kolokazioa; intentsitate kontrolatua emisioan; ahoskera; fraseatzea; espresioa. 	<p>2. Abestia ikasteko jarraibideak, bai ahotsaren lanketarekin loturiko alderdiak, bai ahotsaren musika eta literatur ezaugarriak kontuan hartuz.</p>
<p>3.- Abesteko erak</p> <ul style="list-style-type: none"> - Doinu berean: a capella; musika akonpainamenduarekin (gorputz erritmoa, instrumentu erritmoa, instrumentu harmonikoa). - Polifonia: kanona; ahots ostinatoarekin; bi ahotsekin (a capella, gorputz erritmoko, instrumentu erritmoko eta instrumentu harmonikoko akonpainamendua). 	<p>3. Abesteko erak interpretatzeko jarraibideak: doinu berean eta polifonia.</p>
<p>4.- Abestiaren ezaugarriak</p> <ul style="list-style-type: none"> - Musika alderdiak: erregistro tonalari egokitutako melodia; bitarteen arteko lotura egokiak; ikaslearen gaitasunari moldatutako zailtasuna; idazkera tonala edo modala (bata zein bestea); erritmo iradokitzailea eta aberatsa; konpasa (2/4, 3/4, 4/4, 6/8, 9/8, zortzikoa, ezpata dantza); tonalitate aldaera, konposizioa antzinako moduetan; ñabardurak (staccatoa, legatoa, crescendoa, decrescendoa); intentsitate ñabardurak (fortea, mezzo-forte, piano...); aire (largoa, adagioa, andantea, moderatoa, allegroa...); abiadura ñabardurak (acelerandoa, retardandoa); erritmo ñabardurak (a tempoa, kontradenbora, sinkopa...). - Testuarekin loturiko alderdiak: jatorriko hizkuntzako testua; zailtasun fonetikoak; testua ulertzea; mezua adinari egokitzea. - Testuari dagokion abesti mota: jolastekoa, jaietakoa, epitalamikoa, elegiazkoa, lanekoa, bakotarra, narratiboa, gestakoa, sehaskakoa, amodiozkoa... 	<p>4. Ahots interpretaziorako jarraibideak, abestiaren musika, literatur eta estilo alderdiak kontuan hartuz.</p>

3.- ENTZUNALDIA

Kontzeptuzko edukiak	Prozedurazko edukiak
<p>1.- Kontzeptu orokorrak</p> <ul style="list-style-type: none"> - Entzun aurretiko kontuak: lanaren izaera unibertsala, kulturala eta soziala; lanaren fitxa teknikoari buruzko datuak (egilea, urtea, lanaren titulua, mugimenduak, konposizioaren ezaugarriak, parte hartzen duten instrumentuak); lanaren fitxa kulturalari buruzko datuak (garaiaren ezaugarriak, egilearen une historikoa eta artistikoa, lanak Musikari ekarritakoa...); Musikak beste arte batzuekin duen lotura. - Musika lana: estetika alderdia (musika mezuaren oreka, musika baliabideen aberastasuna, arte lanaren barne harmonia); komunikazio alderdia (iritzi bat, mezu bat, elkarrizketa bat adierazteko musika); gizarte alderdia (musika 	<p>1. Musika entzunaldia ulertzeko eta horretaz gozatzeko jarraibideak, entzunaldiaren hiru faseak betez: aurretiko fasea, entzute fasea eta entzun ondorengo fasea.</p>

3.- ENTZUNALDIA

Kontzeptuzko edukiak	Prozedurazko edukiak
<p>garai baten erreferente gisa, gizarte talde baten adierazpen gisa, kontsumo produktu gisa).</p>	
<p>2.- Konposizio erak</p> <ul style="list-style-type: none"> - Instrumentala: imitazioa, kanona, fuga, obertura, preludioa; bariazioa, ostinatoa, txakona, kalejira; dantza (giga, zarabanda courantea, txakona passepieda, minueta, bourréea, gabota, pabana, musettea, polonesa, baltsea, mazurka, tarantela, arin-arina, fandangoa, ezpata dantza, jota, aurrekua, ingurutxoak, makil dantza, mutil dantza...); suitea; kontzertua (concerto grossoa, bakarlari batentzako, kontzertu bikoitza...); kadentzia, duoa, trio, kuartetoa...; sonata; sinfonia; poema sinfonikoa; baleta. - Bokal eta instrumentala: opera, zarzuela, maskarada, pastorala, paradesak charivariqueak/tobera mustrak. - Bokala: herri kantak, jatorriko kantak, gregorianoa, motetea, madrigala, korala, poema korala, kantata, meza (Magnificat, Stabat Mater...). 	<p>2. Musika entzunaldian bete beharreko jarraibideak ezagutzak aplikatzeko.</p>
<p>3.- Soinu iturri instrumentala</p> <ul style="list-style-type: none"> - Musika klasikoan erabilitako banaketa, instrumentuetan oinarrituta: hari instrumentuak, haize instrumentuak, perkusioa. - Soinuaren araberako banaketa: kordofonoak (puntoa, perkusioa, marruskadura, sinpatiazko bibrazioa); aerofonoak (zuzenekoa, tutu batekoa, bi tutukoa, ahokoa, tutuak); membranofonoak (kolpekatuak, marruskadurazkoak, putz egitekoak); electrofonoak (instrumentu mekanikoak tradizionalak elektrikoki anplifikatuak, instrumentu berriak). 	<p>3. Entzunaldian sortzen diren soinuek iturriak bereizteko eta sailkatzeko jarraibideak.</p>
<p>4.- Musika garaia eta kulturak</p> <ul style="list-style-type: none"> - Garaiak: Erdi Aroa, Errenazimentua, Barrokoa, Klasizismoa, Erromantizismoa, Nazionalismoa, Inpresionismoa, XX. mendea, gaur egun. - Kulturak: antzinako musika, musika klasikoa, jazz, bluesa, rock and rolla, popa, musika etnikoa... 	<p>4. Musika dagokion garaian eta generoan kokatzeko eta ulertzeko jarraibideak.</p>

4.- INSTRUMENTUA

Kontzeptuzko edukiak	Prozedurazko edukiak
<p>1.- Instrumentu motak (*)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gorputza: ahotsa (kantua, ahots ariketa teknikoak...); gorputz enborra eta adarrak (marruskatzea, kolpatzea, talka egitea...). - Perkusioa: xafla kolpekatuak (xilofonoa, metalofonoa); mintza (danborra, dunbala, kaxa...); zura (txalaparta, klabeak, kriskitinak, kaxa txinatarrak...); metala (tobera, gonga, triangelua, kanpaia...); beste batzuk (marakak, kanabera...). - Haizea (**): txirula (sopranoa, kontraltoa); txistua, txirula... 	<p>1. Ikaskuntza instrumentalean kontuan izan beharreko jarraibideak: praktika aurretiko fasean, praktika fasean eta interpretazioaren ondorengo fasean.</p> <p>(*)1. Ikaskuntza instrumentala dela kontuan hartuz, gutxienez baldintzak beteko baditu, talde txikitik landu beharko da; hau da, hamahiru/hamabost ikasleko taldeetan, gutxi gorabehera. Kontuan izan behar dugu jarduera horretan ikasle guztiek parte hartzen dutela, eskolaz kanpoko jardueretan egiten den hautaketa egin gabe. Jarduera instrumentala ez du proiektu hutsa izan behar, baizik eta benetako musika jarduera bat, musikaz gozatzeko eta musika ikasteko.</p> <p>2. Beste instrumentu batzuekin lan egiteko aukera ere badago; adibidez, teklatuekin eta gitarrarekin. Baina, oraingoz, instrumentu horien ikaskuntza orokorra ezin da sartu eskolako programan.</p> <p>(**)Instrumentu horietako batek gutxienez egon behar du musika programan.</p>

4.- INSTRUMENTUA

Kontzeptuzko edukiak	Prozedurazko edukiak
<p>2.- Instrumentuaren alderdi teknikoak</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hauek ezagutzea eta aztertzea: musika instrumentua eta soinudun objektua; gorputz jarrera (oreka, muskulu tonua); arnasketaren eragina instrumentuak jotzean. - Soinudun gorputza: soinudun gorputzaren aukerak; soinudun gorputza eta musika instrumentua; instrumentuaren ezaugarriak; soinudun gorputz baten ezaugarri tinbrikoak behatzea; soinudun gorputzen sailkapena; musika instrumentuen sailkapena. 	<p>2. Instrumentuak sortzeari buruzko jarraibideak, instrumentu ezagunen erabilpenaz eta azterketaz lortutako ezagutzak aplikatuz.</p>
<p>3.- Instrumentua: adierazpen bidea</p> <ul style="list-style-type: none"> - Musika testu motak: ariketa teknikoak; estudioak akonpainamendurekin edo akonpainamendurik gabe; lanak, kantak, pasarteak. - Musika testuen ezaugarriak: edukia eta forma helburuari egokitzea; eduki estetikoak eta teknikoak dakarren musika aberastasuna; zailtasunen sekuentziazio egokia; informazio orekatua; musika idazkerarekiko barne koherentzia. - Interpretatzeko moduak: prestatutako irakurketa; bat-bateko irakurketa edo repentizazioa; oroimen irakurketa (irakurketaren bidez ikasia, belarriz ikasia); inprobisazioa. 	<p>3. Interpretazio instrumentalari buruzko jarraibideak, musika lanaren berariazko alderdi teknikoak eta interpretazio alderdiak kontuan hartuz.</p>
<p>4.- Musika interpretazioa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kontzeptu orokorrak: interpretazioaren alderdi estetikoak (soinuaren edertasuna, soinua oreka, koherentzia eta ordena); interpretazioaren alderdi komunikatiboa (ideien eta bizipenen transmisioa, kulturaren transmisioa); interpretazioaren alderdi soziala (talde bateko izatearen erlazioa, proiektu baten bidezko batasun lotura, errespetu eta lankidetzak balioak). - Interpretazioaren aurretiko jokabideak: instrumentua zaintzea; gorputzaren jarrera; arnasketaren kontrola eta erritmoa; zailtasun teknikoak ezagutzea. - Partituraren musika ezaugarriak: mailari egokitutako zailtasunak; konposizio argia eta orekatua; idazkera zuzena; edertasuna eta musikarekiko interesa eragiten duten elementuak. 	<p>4. Interpretazio instrumentalari buruzko jarraibideak, musika lanaren berariazko alderdi teknikoak eta interpretazio alderdiak kontuan hartuz.</p>

5.- DANTZA

Kontzeptuzko edukiak	Prozedurazko edukiak
<ul style="list-style-type: none"> - Dantzaren osagaiak: musika, mugimendua, adierazpena. - Dantzarako balibideak: gorputza, espazioa eta denbora, eta hiruren arteko artikulazioa. - Euskal Herriko dantza ludikoak: erromeria eta jaietan nork bere gozamenerako egiten dituenak. - Euskal Herriko dantza formalak: talde itxi batek, aldeztu aurretik prestatuta, eskaintzen dituen dantza egituratuak. - Nazioarteko dantza ludikoak: dantza eginez gozatzeko eta dantzakideekin erlazionatzeko bidea eskaintzen duten dantza irekiak. - Dantza estiloak: klasikoa, modernoa, garaikidea, tradizionala, areto dantzak... - Dantza ikuskizunak: nazioarteko balet ezagunak, euskal taldeen lanak. 	<p>1. Dantzaren oinarriko osagaiak ezagutzeko eta gorputzaren mugimendua espazioan eta denboran adierazkortasunez artikulatzeko jarraibideak.</p> <p>2. Euskal Herriko eta nazioarteko dantza ludiko eta formal hautatuak ikasteko urratsak.</p>

ERANSKINA

Kanten, egileen eta musika generoen hautaketa orientagarria, bai eta Euskal Herriko eta munduko dantza eta pertsonaia esanguratsuenak ere.

A.- MUSIKA

1.- Euskal Herriko kantak

Zerrenda honen eskema denboran oinarrituta dago. Aipatzen diren lanak dagozkien mendeetan kokatu nahi izan dira. Batzuk apokrifoak izan daitezke eta beste batzuek, berriz, denboraren poderioz ahozko transmisioak eragindako aldaketak izan dituzte, eta sortu zirenetik idatzi ez direlako. Dena dela, horien musika balioa ukaezina da, eta aipatzea merezi izateaz gain, balio historiko erantsia dute.

Erdi Aroa: *Altabizkarko kantua*: kanta epikoa (Karlomagoren porrota); *Beotibarko kantua*: kanta epikoa (gipuzkoarren eta nafarren arteko gudua, 1321ean); *Alostorra*: elegia kanta; *Urtsuak zazpi leiho*: elegia kanta; *Berterretchen khandoria*: kanta epikoa (agramondarrak beaumontarren aurka).

Errenazimentua: *Jeiki jeiki*: marinel kanta; *Txeru kartzelan dago*: narrazio generoa; *Ozaze jaurgainia*: kanta epitalamikoa; *Goizian goizik*: elegia kanta; *Zazpi aihera baditut*: maitasun kanta; *Txori kantatzailea*: kanta epikoa (Hanibalen kanta).

Barrokoa: *Jaun Barua*: maitasun kanta; *Urzo luma*: maitasun kanta; *Txorinua kaiolan*: narrazio kanta; *Salbatore*: narrazio kanta; *Adios ene maitea*: maitasun kanta; *Aitarik ez dut*: maitasun kanta; *Mendian zoinen eder*: narrazio kanta.

2.- Euskal kantutegia

1824. urtean sortu zen lehen euskal kantutegia eta, bertan, paper lerrodunean idatzitako herri musika jasotzen da. Ondoren, kantutegi asko egin ziren –kontsulta egiteko gomendagarriak—. Hona hemen oinarritzko zerrenda bat (zerrenda osatzeko, musika koraleko lanak egin dituzten hainbat egile aipa daitezke; esate baterako, T. Garbizu, J.A. Donostia, Lesbordes, J. Bello-Portu, Madina, L. Uruñuela, J. Urteaga, Olaizola, bai eta Euskal Musikaren artxiboetan kontsulta daitezkeen beste hainbat egile ere).

J.I. Iztueta: *Gipuzkoako dantzak*; J. D. J. Salaberry: *Chants populaires du Pays Basque*; J. Manterola: *Cancionero vasco*; J. Vinson: *Folklore du Pays Basque*; Ch. Bordes: *Dix cantiques populaires basques*; Ch. Bordes: *Douze chansons amoureuses du Pays Basque- Français*; Ch. Bordes: *Uskal noelen Lilia*; B. Ercilla: *Colección de cantos vizcaínos*; R. M. Azkue: *Cancionero popular vasco*; J.A. Donostia: *Euskal eres sorta*; J.A. Donostia: *Cancionero vasco*; R. Gallop: *25 chansons populaires d'Eskual-Herria*; P. Etxemendi eta P. Lafitte: *Kantuz*; M. Lecuona: *Cantares populares*; J. Riezu: *Flor de canciones populares vascas*; J.I. Ansorena: *Euskal kantak*.

3.- Egileak

Zerrenda honetan aipatzen diren konpositoreen lanak nahitaez entzun behar dira, heziketa beharretara egokitutako programa aberatsa osatu nahi bada. Egile bakoitzaren lan hautaketa programazioaren arabera egingo da, kontuan hartu behar baitugu irizpide desberdinekin lan egin daitekeela. Garaika aipatzen dira, nomenklatura bera erabiltzen duten beste arte batzuekin errazago lotu ahal izateko.

Erdi Aroa: kantu gregorianoa; Teobaldo I, Li roi de Navarre; Alfonso X. *Jakituna*; *Libre Vermelli de Montserrat*; Ph. De Vitry; Leonin; Perotin; Binchois...

Errenazimentua: Joannes Antxieta, J. del Enzina, T. L. de Victoria, F. Guerrero, A. De Cabezón, G. Dufay, C. Jannequin, P. de Larue, Cl. Monteverdi, O. de Lasso, P.G. da Palestrina, L. Marenzio, A. Gabrielli, A. Willaert, J. Arcadelt, J. Dowland, Th. Weelkes, Th. Morley...

Barrokoa: G. Sanz, A. Soler, J. B. Lully, J. Ph. Rameau, F. Couperin, C. Monteverdi, A. Scarlatti, A. Vivaldi, G.B. Pergolesi, J.S. Bach, G. Ph. Telemann, H. Schütz, H. Purcell, G.F. Händel...

Klasizismoa: Joan Krisostomo Arriaga, Xavier Maria Munibe, C. Ph. E. Bach, J. Ch. Bach, J. Haydn, W. A. Mozart, L. Cherubini, L. V. Beethoven...

Erromantizismoa: F. Chopin, F. Liszt, R. Schumann, F. Schubert, F. Mendelssohn, J. Brahms, H. Berlioz, H. Wolf...

Nazionalismoa: Pablo Sarasate, Jesus Guridi, Pablo Sorozabal, O. Esplá, P. Casals, F. Pedrell, I. Albéniz, E. Granados, M. De Falla, J. Turina, M. Glinka, N. Rimski-Korsakov, M. Mussorgski, A. Borodin, P. Txaiikovski, B. Smetana, A. Dvorák, L. Janáček, E. Grieg, J. Sibelius, Béla Bartók, Z. Kodály, G. Gershwin, MacDowell, F. Delius, E. Elgar, C. Franck, A. Bruckner, G. Mahler...

Inpresionismoa: Maurice Ravel, C. Debussy, G. Fauré, E. Satie, P. Dukas...

XX. mendeko beste zenbait egile: Antonio Remacha, Francisco Escudero, Luis de Pablo, Carmelo Bernaola, J. Rodrigo, F. Mompou, X. Montsalvage, T. Marco, C. Halffter, J. Hidalgo, I. Stravinski, D. Shostakovich, S. Prokófiev, A. Schönberg, A. Webern, A. Berg, P. Hindemith, C. Orff, B. Britten, H. Villa-Lobos, F. Poulenc, A. Honneger, D. Milhaud, E. Varese, A. Copland, Ch. Ives, K. Stockhausen, J. Cage, R. Schaeffer, O. Messiaen, P. Boulez, I. Xenakis, G. Ligeti, W. Lutoslawski, K. Penderecki...

4.- Zenbait genero

Opera: R. Wagner, Ch. Gounod, J. Massenet, C. Rossini, G. Verdi, R. Leoncavallo, P. Mascagni, G. Puccini...

Zarzuela: Gaztanbide, Arrieta, Fernández Caballero, Chapí, Bretón, Chueca, Sorozabal, Usandizaga, Guridi, Guerrero, Vives, Luna, Moreno Torroba...

Jazza: Louis Armstrong, Duke Ellington, Fletcher Henderson, Billie Holiday, Stephane Grappelli, Stanley Getz, Woodrow Herman, Oscar Peterson, Errol Garner, Miles Davis...

Ragtimea: Tom Turpin, Scott Joplin...

Bluesa: Leroy Carr, Sonny Boy Williamson, Johnny Winter, Gabriel Brown...

Rocka: Jimi Hendrix, Rolling Stones, Elvis Presley, Little Richard...

Reggae: Bob Marley...

Soula: Stevie Wonder, Marin Gaye, Joe Cocker, Solomon Burke...

Popa: The Beatles, Bob Dylan, Eric Clapton...

Countrya: Jimmie Rodgers, Willie Nelson, The Carter Family, Hank Thompson...

Be-bopa: Les Young, Charlie Christian, Charlie Parker...

5.- Herri musika

Alboka: Leon Bilbao, Silvestre Elezkano "Txilibrin", Ibon Koteron, Juan Mari Beltran...

Dultzaina: Juan Aiesta, Juan Bilbao, Patxi Bilbao...

Txistua: Mauricio Elizalde, Isidro Ansorena, Jose Ignacio Ansorena...

Xirula: Copain Mauletarra, Agerret, P. Etxahun-Iruri, P. A. Garat, J. M. Bedaxagar...

Txanbela: Pierre Caubet...

Tobera: Bautista Legasa, Martín Zubieta, Dionisio Mujika...

Txalaparta: Artze anaiak, Ramón Goikoetxea, Jon Urbieta...

Trikitrixa: Antonio Aranaga, Miguel Arregi...

B.- DANTZA

1.- Dantza ludikoak eta irekiak

Olgetarako, dibertsio hutserako egiten diren dantzak. Ez dago mugarik dantzari kopuruari dagokionez, dantzari bakoitzak bere nortasuna agertzeko aukera du eta, batez ere, dantzari bakoitzari dantza eginez gozatzeko aukera ematen diote. Tokian tokiko tradizioetatik kanpo egiten direnean ez dago janzkera jakinik erabili beharrik, eta genero bereizketarik gabe egin ohi dira dantzok, neska-mutilak berdintasunean. Errepertorio hori ezagutzeak Euskal Herriko edozein txokotan egin dako dantzaldietan parte hartuz eta dantza eginez gozatzeko eta gizarteratzeko aukera emango dio ikasleari.

Erromeria: kalejira, fandangoa, arin-arina, baltsea, korridoa.

Jauziak:

- Urratsak: erdizka, erdizka lauetan, jautzi/zote, dobla, pika, ebats, ezker, eskuin, eta hiru, aitzina.

- Jauziak: Zazpi jautzi, Hegi, Ostalersak, Azkaindarrak, Mutxikoak, Aitzina pika,...

Baztango mutil dantzak:

- Urratsak: ertzizka, hiru urrats, ezker batekin, eskuin batekin, aitzina pasat, gibelerat pasa, ezker hiruekin,...

- Mutil dantzak: Hiru puntukoa, Billantziko, Billantziko txiki, Billantziko zaharra, Zahar dantza, Mando zaharrarena,...

- Lantzeko zortzikoa, Baztango zortzikoa, Jaurrietako neska dantza, Jean Petit qui danse.

Jolas dantzak:

- Zapatain dantza, txakolina, bizar dantza, txulalai, olagueko esku dantza, Jean Petit qui danse, mahai gainekoa, azeri dantza, almute dantza.

- Baztango irri dantzak: Saskito dantza, Esku dantza, Bizkar dantza, Isats dantza, Katadera dantza, Eskalapoin dantza, Paxa dantza, Zartain dantza, Zurrume dantza, Ipurdi dantza,...

Nafarroa Behereko martxak, bolant dantza, kontra dantzak, polka-pika, dantza luzea.

2.- Dantza formalak eta itxiak

Tokian tokiko ospakizunetan eta dantza taldeen emanaldietan egin ohi diren dantzak dira horiek. Aldez aurreko ikasketa prozesuaz gain, taldekako prestaketa saioak behar dira dantza horiek egiteko. Gehienetan, talde itxietan egin ohi dira; dantzari kopuru zehatzek osatutako taldeak izaten dira. Askotan, genero bereizketa argiarekin ageri zaizkigu tradizioan. Jantzi eta tresna bereziak erabiltzen dira ia denetan, eta horietako batzuetarako gorputzaren oinarriko prestaketa behar da.

Euskal Herri osoan barrena dauden hainbat dantza tradizionalen artean hautatuko sorta bat ageri da ondorengo lerroetan. Erabilitako tresna eta ezaugarri koreografikoen arabera, zenbait multzotan antolatu dira dantzak. Sail nagusiak baino ez dira jaso sailkapen honetan. Atal horien funtsa ulertzeaz gain, multzo horietako bakoitzean bere eskualdetik hurbilen duen dantza ezagutu beharko luke ikasleak.

Soka dantzak: Lekeitioko soka dantza, Durangaldeko erregelak, Zuberoako branlea, Gipuzkoako soka dantza, Doneztebeko trapatana, Altsasuko zortzikoa, Busturialdeko soka dantza, Gasteizko zortzikoa...

Ingurutxoak: Leitzako ingurutxoak, Lizarrako larrain dantza, Bedaioko ingurutxoak, Arizkongo gaita, Izabako ttun-ttuna, Auritzeko ingurutxoak...

Makila dantzak: Villabuenakoak, Oñatiko Korpus dantzetakoa, Lizartzako inauteri dantzetakoa, Abaltzisketako txantxoena, Antzuolako trokeo dantzakoa, Gipuzkoako brokel dantzakoa, Lapurdiko kaskarotena, Otsagabiako dantzak, Pipaonekoak, Corteskoak...

Brokel dantza eta ezpata dantzak: Durangaldeko dantzari dantza, Gipuzkoako brokel dantza, Antzuolako trokeo dantza, Lizartzako dantzak, Berastegiko San Juan dantzak, Iruñeko San Lorentzoko dantzak, Tuterako "danza de espadas"...

Ezpata dantzak (ezpata luzeak, alagaiak, etab.): Xemeingo ezpata dantza, Legazpiko ezpata dantza, Zumarragako ezpata dantza, Gipuzkoako ezpata dantza, Tolosako bordon dantza, Lesakako makil gurutzea, Debako San Roke dantza, Lakuntzako ezpata dantza, Berako bordon dantza...

Zinta dantzak: Guardiakoak, Corteskoa, Eltziegoko El Arbol, Gipuzkoako zinta dantza, Antzuolakoak, lurretako gorularien domingillue...

Arku dantzak: Lanestosako "las varas", Oñatiko Korpuseko arku dantza, lurretako gorulariena, Gipuzkoako uztai handiarena eta uztai txikiarena...

Jorrai dantzak edo zahagi dantzak: Ondarruko salíña-salíña, Debako jorrai dantza, Doneztebeko zagi dantza, Goizuetako zagi dantza, Markinako saragi dantza, Gipuzkoako jorrai dantza, Segurako jorrai dantza...

3.- Dantzak egutegian

Dantza tradizionalak jai egutegian antolatuta ageri zaizkigu. Kristau erlijioaren egutegi liturgikoa ezagutzen gero, hobeto uler daiteke Euskal Herriko jaien egutegia eta, horren ondorioz, dantzen antolaketa ere bai. Egutegiaren oinarriko antolaketa gain, dantzei dagokienez, eragin handiena duten lau ospakizun multzo hauek eta horiekin lotutako dantzak ezagutu behar dira.

- **Inauteriak:** Zuberoako maskaradak, Lapurdiko kaskarotak, Altsasuko zortzikoa, Lizartzako inauteri dantzak, Abaltzisketako txantxoak, Antzuolako sorgin dantza, Lantz, Markinako saragi dantza, Donostiako Inude eta Artzaikak...

- **Gorputzi eguna:** Oñatiko Korpus dantzak, Kuartangoko Hiruko Sainduaren dantza, Zangotzako Gorputzi dantzak, Besta Berri Heletan eta Lekomen...

- **San Joan:** soka dantzak Gipuzkoan, Tuterako Dancea, Biasteriko dantzak, Urdaingo kanta dantza, Tolosako bordon dantza, Andoingo eta Hernaniko Axeri dantza...

- **Tokian tokiko sainduen eta Ama birjinen jaiak eta horien omenezko dantzak:** San Pedro (Sorgin dantza Lasarte-Orian, dantzari dantza Berrizen, Kaixarranka eta eguzki dantza Lekeition...), Santa Isabel (Eltziegoko dantzak, ezpata dantza Zumarragan...), Santa Ana (Tuterako jota, dantzari dantza eta erre-gelak Garain, santaneroen esku dantza Ordizian...), Santiago (erregelak Foruan, soka dantza Azpeitian...)

4.- Dantzaren inguruko Euskal Herriko pertsonaia adierazgarriak

Juan Inazio Iztueta, Faustin Bentaberri, Jose Lorenzo Pujana, Aita Donostia, R. M. Azkue, Alejandro Aldekoa, Segundo Olaeta, Gaizka Barandiaran, Juan Antonio Urbeltz, Iñaki Irigoyen, Lucia Lakarra, Igor Yebra, Urtzi Aramburu...

5.- Nazioartean:

- **Nazioarteko dantza ludiko eta irekiak:** Gay Gordon Progressive, Circassian Circle, Scottish, Courante, Irsaelgo dantza, Rock-and-roll, Mazurka.

- **Balet klasiko garrantzitsuak:** La Sylphide, Giselle, Intxaur hauskailua, Loti ederra, Zisneen lakua.

- **Nazioarteko dantzako izen handiak:** Marius Petipa, Anna Pavlova, Michel Fokine, Rudolf Nureyev, Mikhail Baryshnikov, Isadora Duncan, Martha Graham, Merce Cunningham, William Forsythe, Jiri Kylian, Pina Bausch.

4.4.- ARLOKO KOMPETENTZIA ESPEZIFIKOAK

Kompetentzia espezifikokoak	Kompetentzia orokorrak						Eduki multzoak					Garrantzia (1-2-3)*
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	
1.- Musika lana entzutean, soinudun mezuaren funtsezko ideiak identifikatu, entzunaldiaren aurretik aditutako jarraibideak aplikatzen saiatuz.		X				X			X			1
2.- Konposizioaren estiloa eta garaia hauteman, harmonia estiloari eta instrumentuen erabilerrari erreparatu.		X				X			X			2
3.- Soinu iturria identifikatu, era askotakoa eta konplexua izan daitekeela kontuan hartuz, eta mailari egokitutako soinu mapa bat egin.	X	X							X			1
4.- Musika konposizioa jarrera kritikoz entzun, eta horren forma eta edukia aztertu.	X	X				X			X			1
5.- Musika lanaren zentzua interpretatu, eta horren alderdi estetikoari eta interpretazio ezaugarriei buruzko iritzia eman.	X	X				X		X	X	X		1
6.- Musika gozatzeko eta sentsibiltate estetikoa garatzeko erabili, musikaren kultur balioa kontuan hartuz.		X		X			X	X	X	X		1
7.- Egileari, lanari eta estiloari dagozkion musikaren historiako garai bakoitzaren funtsezko erreferenteak ezagutu, entzunaldien eta ariketa bokalen eta instrumentalen bidez.						X		X	X	X		1
8.- Musika hizkuntzaren oinarriko ezaugarriak ezagutu eta horren aplikazioa kantuan eta lan instrumentaletan.	X				X		X	X		X		1
9.- Mailari egokitutako partiturak era autonomoan irakurri, eta ahotsaren eta instrumentu baten bidez interpretatu.	X				X		X					1
10.- Musika ideiak agertzeko -norberak sortutakoak nahiz beste egile batzuenak- beharrezkoak diren musika hizkuntzako ezaugarriak erabili.				X			X					1
11.- Musika irakurketa musika ezagutzeko eta jakituria handitzeko erabili, bai nork bere burua garatzeko, bai talde lan interesgarri eta aberatsa egiteko.	X			X			X	X		X		1
12.- Musika partitura arintasunez eta bizitasunez deszifratu, partitura bakoitza pieza estetiko interesgarria dela eta musika mezu bat duela erakutsiz.	X			X			X	X		X		1
13.- Ikasleak duen musika ezagutzaren mailari egokitutako musika lan koherenteak eta aberatsak interpretatu.				X			X					2
14.- Partitura bat interpretatu oinarri estetikoari jarraituz eta teknika egokia erabiliz.				X	X		X	X		X		1
15.- Kanta baten estiloa eta izaera hauteman eta interpretatu, entzuleak musika bizipena bereganatzen dezan.				X	X			X		X		1
16.- Ahotsaren edo instrumentuen bidez interpretatu behar den lan baten garapen dinamikoa planifikatu, zer ñabardura erabiliko diren erabakiz, gustu eta koherentzia musikalaren arabera.	X			X	X		X	X		X		1
17.- Musika lanari buruzko iritzia arrazoitu, ideiak alderatuz eta ideiek dakarten aurrerabideari erreparatzen saiatuz.	X	X			X	X	X	X	X	X		1
18.- Kanta bat bakarka eta taldean interpretatu, modalitate bakoitzak behar dituen interpretazio ezaugarrietara moldatuz.				X	X			X		X		1
19.- Kantua edo taldeko lan instrumentala norberaren gozameneko eta bizikidetzara balioak sustatzeko erabili.				X	X		X	X		X		1
20.- Era askotako interpretazio materiala aukeratu, gehiegizko espezializazioa baztertu, beste kultur errealitate batzuk ezagutzeko.		X			X	X		X		X		2

* 1 = Guztiz garrantzitsua; 2 = Oso garrantzitsua; 3 = Garrantzitsua.

Kompetentzia espezifikoak	Kompetentzia orokorrak						Eduki multzoak					Garrantzia (1-2-3)
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	
21.- Musika jardueren arteko itxaronaldietan isilik egon, musika lantzeko behar den kontzentrazioarako itxaronaldiak beharrezkoak baitira.	X	X		X			X	X	X	X		1
22.- Dantzaren osagaiak (musika, mugimendua eta adierazpena) ezagutu eta komunikazioarako erabili.		X	X	X	X						X	1
23.- Dantzarako behar diren baliabideak (gorputza, espazioa eta denbora) eta horien artikulazioarako mekanismoak ezagutu.			X	X	X						X	1
24.- Euskal Herriko dantza ludikoak ezagutu eta norberaren gozamenerako baliatzeko gai izan.			X	X	X	X					X	1
25.- Euskal Herriko dantza formalen artean dauden mota nagusiak eta horien hurbileko adibideak ezagutu.			X	X	X	X					X	1
26.- Nazioarteko dantza ludiko batzuk ezagutu eta norberaren gozamenerako baliatzeko gai izan.			X	X	X	X					X	1
27.- Dantza estilo desberdinak (klasikoa, modernoa, garaikidea, tradizionala, areto dantzak...) identifikatu eta dituzten ezaugarriak ezagutu.						X					X	2
28.- Dantza ikuskizunak: nazioarteko balet ezagun batzuk eta euskal taldeen zenbait lan garrantzitsu ezagutu.						X					X	2

4.5.- EBALUAZIO IRIZPIDEAK

Kompetentzia espezifikoak	Ebaluazio irizpideak
1.- Musika lana entzutean, soinudun mezuaren funtsezko ideiak identifikatu, entzunaldiaren aurretik aditutako jarraibideak aplikatzen saiatuz.	<ol style="list-style-type: none"> Entzunaldian, entzuteko jarrera erakusten du. Lanaren aurkezpenean parte hartzen du, galdera egokiak eginez. Lana entzun ondoren, funtsezko pasarteak hautematen eta gogoratzen ditu. Lanaren eskema egiten du, ikasi dituen baliabide grafikoak erabiliz.
2.- Konposizioaren estiloa eta garaia hauteman, harmonia estiloari eta instrumentuen erabilerrari erreparatuz.	<ol style="list-style-type: none"> Entzundakoa azalduko jarraibideekin, garaiko ezaugarriekin eta lanaren estiloarekin lotzen ditu. Aurretiko ezagutzak eta entzundako materialaren alderdiak lotzen ditu. Lanaren ideia musikalak identifikatu, adierazi eta azaltzen ditu. Egitura harmonikoaren instrumentuak bereizten ditu.
3.- Soinu iturria identifikatu, era askotakoa eta konplexua izan daitekeela kontuan hartuz, eta mailari egokitutako soinu mapa bat egin.	<ol style="list-style-type: none"> Instrumentu multzoak bereizten ditu. Instrumentu multzoetako instrumentuak bereizten ditu. Musika lanaren mapa egiten du, entzundako ezaugarri tinbrikoei erreparatuz. Instrumentuak modu koherentean sailkatzen ditu.
4.- Musika konposizioa jarrera kritikoz entzun, eta horren forma eta edukia aztertu.	<ol style="list-style-type: none"> Musika lanaren antolamendua aztertzen du. Lana entzun aurretiko ezagutzak egoki aplikatzen ditu. Bere iritzia ematen du, musika irizpideetan oinarritutako arrazoi koherenteak emanez. Lanaren konposizioari oinarritzko elementuak ondorioztatzen ditu, eta defendatu egiten ditu entzunaldiaren osteko elkarrizketan.
5.- Musika lanaren zentzua interpretatu, eta horren alderdi estetikoari eta interpretazio ezaugarri buruzko iritzia eman.	<ol style="list-style-type: none"> Funtsezko musika lerroak identifikatzen ditu. Oinarritzko ideiak eta bigarren mailakoak bereizten ditu. Ahoz ematen du iritzia, eta arrazoi argiak ematen ditu. Lanaren interpretazioaren kalitateaz konturatzeko da, eta sonoritate eroak ez du desbideratzen.

Konpetentzia espezifikoak	Ebaluazio irizpideak
6.- Musika gozatzeko eta sentsibilitate estetikoak garatzeko erabili, musikaren kultur balioa kontuan hartuz.	<p>6.1. Eskola jardueretan integratzen du musika, aurkezpenak aberasteko balio duelako eta erakusketetan kultur ekarpena delako.</p> <p>6.2. Lan berriak aurkezteko saioetan, jakin-mina eta atsegina erakusten ditu.</p> <p>6.3. Gizartean izaten diren musika gertakariei buruzko iritziak ematen ditu, musikan oinarritutako arrazoiak emanez.</p> <p>6.4. Musika materiala unean uneko beharren arabera aukeratzen du.</p>
7.- Egileari, lanari eta estiloari dagozkion musikaren historiako garai bakoitzaren funtsezko erreferenteak ezagutu, entzunaldien eta ariketa bokalen eta instrumentalen bidez.	<p>7.1. Garai edo estilo jakin bateko lanen ezaugarri komunak identifikatzen ditu.</p> <p>7.2. Badaki lana zer garaitakoa den.</p> <p>7.3. Lan baten interpretazio estiloa aukeratzen du, lanaren ezaugarriei erreparatuz.</p> <p>7.4. Lana ulertzeko lagungarriak diren informazio iturriak modu eraginkorrean erabiltzen ditu.</p>
8.- Musika hizkuntzaren oinarriko ezaugarriak ezagutu eta horren aplikazioa kantuan eta lan instrumentaletan.	<p>8.1. Musika lanaren erritmo elementuak identifikatzen ditu.</p> <p>8.2. Garapen melodikoaz jabetzen da, bitarteak kontuan hartuz.</p> <p>8.3. Tempoari eta musika lanean ezarritako ñabardurei eusten die.</p> <p>8.4. Ezarritako konpasaren arabera egituratzen du musika lana, azentuazio egokia erabiliz.</p>
9.- Mailari egokitutako partiturak era autonomoan irakurri, eta ahotsaren eta instrumentu baten bidez interpretatu.	<p>9.1. Partituraren antolamendua aztertzen du, eta lanaren ezaugarriei erreparatzen die.</p> <p>9.2. Bitarte zailak aurretik entseatzeko, aurreko eta ondorengo pasarteekin duten lotura kontuan hartuz.</p> <p>9.3. Musika lana eratzen duten figura erritmikoen neurria ziurtatzen du.</p> <p>9.4. Irakurketa antolatzen du, geldiunerik egon ez dadin.</p>
10.- Musika ideiak agertzeko -norberak sortutakoak nahiz beste egile batzuenak- beharrezkoak diren musika hizkuntzako ezaguerak erabili.	<p>10.1. Idatzi behar duen konposizioaren erritmoa grafikoki adierazten du.</p> <p>10.2. Partitura modu egokian antolatzen du.</p> <p>10.3. Melodia egoki agertzen du.</p> <p>10.4. Partitura aurkeztean, noten zuzentasun grafikoa zaintzen du.</p>
11.- Musika irakurketa musika ezagutzeko eta jakituria handitzeko erabili, bai nork bere burua garatzeko, bai talde lan interesgarri eta aberatsa egiteko.	<p>11.1. Ezagutzak irakurketan integratzen ditu.</p> <p>11.2. Irakurketa egin aurretik, prestaketa bereziko pasarteak identifikatzen ditu.</p> <p>11.3. Musika irakurketaren bidez ezagutzak bereganatzen ditu, eta beste lan batzuen irakurketan aplikatzen ditu.</p> <p>11.4. Talde irakurketetan, bizikidetzara arauak betetzen ditu.</p>
12.- Musika partitura arintasunez eta bizitasunez deszifratu, partitura bakoitza pieza estetiko interesgarria dela eta musika mezu bat duela erakutsiz.	<p>12.1. Buruz prestatzen du interpretatu behar duen lana.</p> <p>12.2. Kontuan hartzeko moduko ezaugarri bereziak dituzten pasarteak hautematen ditu.</p> <p>12.3. Musika lanaren garapena antolatzen du.</p> <p>12.4. Musika lana arintasunez interpretatzen du, melodiaren dinamika eta transmititu beharreko mezua errespetatuz.</p>
13.- Ikasleak duen musika ezagutzaren mailari egokitutako musika lan koherenteak eta aberatsak interpretatu.	<p>13.1. Sormen lanetan, musika hizkuntzaren elementuak egoki erabiltzen ditu.</p> <p>13.2. Ideiak musika koherentziarekin aurkezten ditu.</p> <p>13.3. Ideiak garapen plan baten arabera lotzen ditu.</p> <p>13.4. Beharrezkoak ez diren errepikapenak, kopiaturiko ideiak eta plagioak hautematen ditu.</p>
14.- Partitura bat interpretatu oinarri estetiko jarraituz eta teknika egokia erabiliz.	<p>14.1. Teknika bokal edo instrumental zuzena erabiltzen du.</p> <p>14.2. Musika lana unitate gisa interpretatzen du, ibilbide melodiko eta/edo erritmiko zehatz batez.</p> <p>14.3. Interpretazioa hasieratik bukaerara antolatzen du, partituraren aurreko eta osteko konpasak kontuan hartuz.</p> <p>14.4. Musika lana arintasunez eta interesez transmititzen du.</p>

Konpetentzia espezifikoak	Ebaluazio irizpideak
15.- Kanta baten estiloa eta izaera hauteman eta interpretatu, entzuleak musika bizipena beregana dezan.	15.1. Interpretatu behar duen lan mota bereizten du. 15.2. Musika lana antolatzen du, horren estiloaren arabeko interpretazioa planifikatuz. 15.3. Badaki zein den lanaren edukia, eta alderdi teknikoak eta adierazgarriak bereizten ditu. 15.4. Ñabardura adierazgarriak gehitzen dizkio lanari, partituran ezarritakoen osagarri.
16.- Ahotsaren edo instrumentuen bidez interpretatu behar den lan baten garapen dinamikoa planifikatu, zer ñabardura erabiliko diren erabakiz, gustu eta koherentzia musikalaren arabera.	16.1. Interpretatu behar duen lana unitate adierazgarri gisa egituratzen du. 16.2. Estetika irizpideak erabiltzen ditu, melodian, erritmoan eta letran (hala dagokionean) oinarrituta. 16.3. Musika lanaren fraseatzeak kontuan hartzen ditu. 16.4. Kantatu edo interpretatu behar duen lanak mezu bat -soinu kateatze hutsa baino gehiago- transmititzen duela konturatzen da.
17.- Musika lanari buruzko iritzia arrazoitu, ideiak egiaztatuz eta ideiek dakarten aurrerabideari erreparatzen saiatuz.	17.1. Musika lanaren balioaz jabetzen da, lanaren zailtasun teknikoak edozein dela ere. 17.2. Musika lanaren funtsezko alderdiei erreparatzen die, topikoak alde batera utzita. 17.3. Besteen argudioak entzuten ditu, eta bere argudioekin alderatzen ditu, koherentziari eutsiz. 17.4. Elkarguneak daudenean, azaldu edo azpimarratu egiten ditu.
18.- Kanta bat bakarka eta taldean interpretatu, modalitate bakoitzak behar dituen interpretazio ezaugarrietara moldatuz.	18.1. Taldekideekin elkarlanean aritzen da, ikaskuntza erritmoa gaitasunarekin bat etor dadin. 18.2. Inguruko soinuak arretaz entzuten ditu, eta enpatea lortzen saiatzen da. 18.3. Interpretatzen duenean, teknika bokal edo instrumental egokia erabiltzen du. 18.4. Batutari arretaz begiratzen dio, aginduak egoki betetzeko.
19.- Kantua edo taldeko lan instrumentala norberaren gozamenerako eta bizikidetzara balioak sustatzeko erabili.	19.1. Musika jardueran agertzen diren gaitasunak errespetatzen ditu. 19.2. Taldekideekin lankidetzan aritzen da, aurrera egin eta lana hobetzen jarrai dezaten. 19.3. Taldekideei diskrezioz laguntzen die eta ekarpen solidarioak egiten ditu. 19.4. Taldean harmoniaz egiten du lan, eta edertasuna eta lan giro atsegina sortzen ahalegintzen da.
20.- Era askotako interpretazio materiala aukeratu, gehiegizko espezializazioa baztertuz, beste kultur errealitate batzuk ezagutzeko.	20.1. Beste kultura batzuetako musika agerpenei buruzko galderak egiten ditu, eta horiek ikasteko edo entzuteko eskatzen du. 20.2. Inguruko musika agerpenei erreparatzen die, horietaz hitz egin, eta entzuteko edo ikasteko materiala ekartzen du ikasgelara. 20.3. Norberaren kulturakoak ez diren materialak interpretatzeko eta entzuteko pozik agertzen da. 20.4. Norberaren hizkuntzakoak ez diren abestiak interpretatzeko ilusioa izaten du, nahiz eta horretarako kontzentrazio ahalegin handia egin behar duen.
21.- Musika jardueren arteko itxaronaldietan isilik egon, musika lantzeko behar den kontzentrazioarako itxaronaldiak beharrezkoak baitira.	21.1. Isiltasuna eskatzen du jarduerak prestatzeko. 21.2. Entzunaldiak edo besteen interpretazioak isilik entzuten ditu. 21.3. Kantuan edo musika interpretazioetan, beharrezkoak ez diren zaratak saihesten ditu. 21.4. Musika lan batean parte hartu behar duen unea iritsi arte, isilik itxaroten du.
22.- Dantzaren osagaiak (musika, mugimendua eta adierazpena) ezagutu eta komunikaziorako erabili.	22.1. Musika, mugimendua eta adierazpena ongi lotzen ditu. 22.2. Mugimenduaren aukerak ezagutzen ditu. 22.3. Adierazkortasunez egiten du dantza.
23.- Dantzarako behar diren baliabideak (gorputza, espazioa eta denbora) eta horien artikulaziorako mekanismoak ezagutu.	23.1. Bere gorputzaren aukera eta mugak ezagutzen ditu. 23.2. Espazioan mugitzeko eta espazioaren antolaketaarako gaitasuna du. 23.3. Mugimendua denboran egoki koordinatzen du.

Konpetentzia espezifikoak	Ebaluazio irizpideak
24.- Euskal Herriko dantza ludikoak ezagutu eta norbere gozamenerako baliatzeko gai izan.	24.1. Oinarrizko euskal dantza ludikoak ezagutzen ditu. 24.2. Euskal dantza ludikoak dantzatzuz komunikatzeko, goatzeko eta erlazionatzeko gai da.
25.- Euskal Herriko dantza formalen artean dauden mota nagusiak eta horien hurbileko adibideak ezagutu.	25.1. Dantza mota nagusiak bereizten ditu. 25.2. Euskal Herriko hainbat dantza formalen adibideak ezagutzen ditu.
26.- Nazioarteko dantza ludiko batzuk ezagutu eta norberaren gozamenerako baliatzeko gai izan.	26.1. Oinarrizko nazioarteko dantza ludikoak ezagutzen ditu. 26.2. Nazioarteko dantza ludikoak dantzatzuz komunikatzeko, goatzeko eta erlazionatzeko gai da.
27.- Dantza estilo desberdinak (klasikoa, modernoa, garaikidea, tradizionala, areto dantzak...) identifikatu eta dituzten ezaugarriak ezagutu.	27.1. Dantza estilo desberdinak bereizten ditu. 27.2. Dantza estilo nagusien ezaugarriak ezagutzen ditu.
28.- Dantza ikuskizunak: nazioarteko balet ezagun batzuk eta euskal taldeen zenbait lan garrantzitsu ezagutu.	28.1. Nazioarteko balet garrantzitsuak ezagutzen ditu. 28.2. Euskal taldeen lan garrantzitsuak ezagutzen ditu.